

TÜRKİYE DİYANET VAKFI YAYINLARI / 171

HZ. MUHAMMED

ve

GENÇLİK

(Kutlu Doğum Haftası : 1992)

ANKARA 1995

TÜRKİYE DİYANET VAKFI
YAYIN MATBAACILIK VE TİCARET İŞLETMESİ

Mesrutiyet Cad. Bayındır Sk. No: 55 • Kızılay/ANKARA
Tel: (312) 418 59 49 • 417 09 04 • 425 27 75
Telex: 43 433 tdvk tr. • Fax: (312) 417 00 09

Yayın No : 171
Sempozyumlar ve Paneller Serisi - 5

ISBN 975-389-178-4
95.06.Y.0005.171

Bu kitap
Türkiye Diyanet Vakfı
Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi'nin
Dizgi, Fotomekanik, Ofset ve Cilt Tesislerinde
hazırlanmıştır.

"Gençlerimize Peygamberimizi nasıl anlatalım?" sorusuna cevap aramadan önce neden gençlik döneminin seçildiği, gençlik ile Peygamberimizin hayatı arasında ne tür bir ilişkinin olabileceği, bir başka ifadeyle genç açısından Peygamberimizin hayatının taşıdığı önemi ele almak istiyoruz. Bu sorulara verilecek cevaplar aynı zamanda gençlere Peygamberimizi anlatmada nasıl bir tavır takınılması ve nelere dikkat edilmesinin de belirginleşmesine yardımcı olacaktır.

Gençlik dönemi ortalama 12-20 yaş arasına rastlayan bir dönemdir.⁽¹⁾ Bu dönemde genç, bedeninde ve ruhi yapısında meydana gelen birtakım gelişme ve değişmelerle çocukluktan sıyrılmış ve yetişkinliğe adımını atmıştır.⁽²⁾ Özellikle kendisinde meydana gelen değişme ve gelişmeler,⁽³⁾ onda; Ben kimim, neyim, toplumdaki yerim ne olmalıdır? gibi bazı sorulara cevap aramasına da neden olur.⁽⁴⁾ Böylece genç, yetişkinlik rolünü kazanmasını sağlayacak yeni bir kimlik arayışına girer. Çevresinde kimliğini oluşturmada yardımcı olabilecek özdeşim örneklerine yönelir. Bu örnekler arasında öğretmeni, arkadaşı, ünlü bir sporcu, artist, sanatçı, siyasî veya dinî bir lider yer alabilir.⁽⁵⁾ Bu itibarla gencin kimliğini oluşturmada özdeşim örnekleri arasında Peygamberimiz de model alabileceği bir şahsiyet olarak takdim edilebilir.

Zira Peygamberimizin hayatı gence anlatılmak suretiyle öncelikle ona, kimliğini oluşturmaya katkıda bulunacak bir model olarak sunulmuş olur ve kimliğini oluşturmada tutarlı bir model bulamama sıkıntısı da büyük ölçüde ortadan kaldırılmış olabilir.

- (1) Fowler D. Brooks, *The Psychology of Adolescence*, San Francisco 1920, s. 1; Leland E. Hirsic, Robert J. Compell, *Psychiatric Dictionary*, London 1970, s. 17; Birsen Gökçe, *Orta Öğretim Gençliğinin Beklenti ve Sorunları*, Ank. 1984, s. 22.
- (2) Elizabeth Hurlock, *Developmental Psychology*, Newyork 1968, s. 331.
- (3) Gençte meydana gelen değişme ve gelişmeler için bkz. Elizabeth Hurlock, *Adolescent Development*, Tokyo 1955, s. 30 vd.; *Developmental Psychology*, Newyork 1968, s. 398-399; Arthur Jersild, *Gençlik Psikolojisi*, (Çev. İbrahim N. Özgür) İst. 1978, s. 73 vd.; Leulla Cole ve John J. Morgan, *Çocukluk ve Gençlik Psikolojisi*, (Çev. Belkis Halim Vassa) İst. 1968, s. 1 vd.; Refia Uğurel Şemin, *Gençlik Psikolojisi*, İ.Ü.E.F. Yay. İst. 1984, s. 13 vd.; Atalay Yörükoğlu, *Gençlik Çağı*, Ank. 1985, s. 23 vd.
- (4) Rolf. I. Muss, *Theories of Adolescence*, Newyork 1975, s. 66; Özcan Köknel, "Gence Verilecek Kimliği Ne Aile, Ne de Eğitim Sistemi Biliyor" *Altınoluk Dergisi*, Ekim 1986, sayı 8, s. 16.
- (5) Atalay Yörükoğlu, a.g.e. s. 99; Aysel Ekşi, *Çocuk, Genç, Anne, Babalar*, İst. 1991, s. 126.

Çünkü gencin kimlik arayışında karşılaşabileceği sıkıntılardan biri de, çevresinde kimliğini oluşturabilecek nitelikte tutarlı, sağlıklı bir kişilik geliştirmiş model bulma sorunudur. Modellerin kişiliklerinin birbirinden çok farklı olması veya gencin çevresindeki özdeşim örneklerinin onun kimliğini oluşturabilecek nitelikte olmaması, gencin kimlik bunalımı ile karşı karşıya kalmasına neden olur.⁽⁶⁾ Bu açıdan Peygamberimizin hayatı, kimliğini oluşturmakta olan gence model alabileceği bir şahsiyet olarak sunulabilirse, gencin tutarlı, nitelikli model bulma sıkıntısı büyük ölçüde ortadan kaldırılmış olabilir.

Ayrıca genç ve Peygamberimizin hayatı arasında gencin kimliğini oluşturmada, Peygamberimizin model olma ilişkisiyle birlikte gencin sahip olduğu özellikleri kuşatacak şekilde Peygamberimizin hayatında örneklerin bulunması da, genç ile Peygamberimizin hayatı arasındaki ilişkinin diğer bir yönünü oluşturmaktadır.

Bu açıdan konuya yaklaşıldığında dikkati çeken önemli bir husus ise, ilk müslümanlar arasında gençlerin çoğunlukta olduğudur.

On yaşında müslüman olan Hz. Ali⁽⁷⁾ ile on yedi ya da on dokuz yaşında İslâmı kabul eden Sad. b. Ebi Vakkas⁽⁸⁾ genç müslümanlar arasında örnek olarak gösterilebilecek şahsiyetlerdendir.

İlk müslüman olanların çoğunluğunu gençlerin oluşturmasında aynı zamanda bunların arasında da Mus'ab b. Umeyr gibi Mekke'nin ileri gelen aile çocuklarının⁽⁹⁾ bulunmasında, gerek Peygamberimizin hayatında gerekse İslâmın ortaya koyduğu prensiplerde gençlerin sahip oldukları birtakım özellikleri kuşatacak yönlerin bulunmasının rolü düşünülebilir. Nitekim Peygamberimiz yirmi yaşında iken Hilful Fudul cemiyetine katılarak Mekke'de emniyetin sağlanmasında aktif rol alması,⁽¹⁰⁾ gençlik döneminin bir özelliği olan haksızlıklara tahammül edemeyi⁽¹¹⁾ yansıttığı gibi gençlere de bu yönde örnek olacak bir davranış olarak karşımıza çıkmaktadır.

Peygamberimizin toplum içinde güvenilir bir insan olarak bilinmesi, doğruluk ve adaletten ayrılmaması,⁽¹²⁾ gençlik döneminin önemli özellik-

(6) Ahmet Şirin, "Bunalımın Oluşumu", Altınoluk, s. 20; Recep Doksat, "Gençlerimize Örnek Alabilecekleri Şahsiyetler Sunulmuyor", Altınoluk, s. 14.

(7) Hüseyin Algül, İslâm Tarihi, C. 1. İst. 1986, s. 199.

(8) Algül, a.g.e., s. 204.

(9) Algül, a.g.e., s. 210-211.

(10) Algül, a.g.e., s. 170.

(11) Halis Özgü, Genç Erkek Psikolojisi, İst. 1977, s. 168; Yörükoğlu, a.g.e., s. 9.

(12) Algül, a.g.e., s. 166-167.

lerinden olan hak ve adaletli olmayı ön plânda tutmayı⁽¹³⁾ pekiştirecek ve onlara bu konuda ışık tutacak yönleridir. Meselâ, Peygamberimizin otuz beş yaşında iken yaptığı Kâbe hakemliği, onun hem toplum içindeki konumunu hem de bir olayı adaletli bir şekilde nasıl çözümlediğini çok güzel bir şekilde gösteren örneklerdendir. Tabii afetler sonucu Kâbe, Mekkeliler tarafından tamir edilmiş, daha sonra Hacerül Esved taşı yerleştirileceği sırada kabileler arasında ihtilâf çıkmıştır. Bir çatışma çıkmak üzere iken orada bulunanların en yaşlı olan Ebu Umeyye b. Muğire meselenin çözümü için şöyle bir teklifte bulunur: "Mabedin kapısından ilk geçen kişiyi aramızda hakem tayin edelim" der ve beklemeye başlarlar. İlk geçen Peygamberimiz olduğunu görünce hepsi, herkesin güvendiği kişi geliyor, onun aramızda adaletle hükmedeceğine inanıyoruz şeklinde aralarında konuşurlar. Peygamberimiz yanlarına geldiğinde meseleyi anlatırlar. Bunun üzerine Peygamberimiz geniş bir örtü getirterek Hacerül Esved'i onun içine koyar ve her kabile reisinin örtününün bir ucundan tutmasını ister. Hacerül Esved'i Kâbe'ye kendi elleriyle yerleştirerek meseleyi halleder.⁽¹⁴⁾ İşte bu vb. örnekler, hem gençlerin sahip oldukları doğru dürüst olma, hak ve adaletten ayrılmama gibi değerlere karşı olan hassasiyetliklerinin pekişmesine hemde kimliklerini oluştururken Peygamberimizden model olarak yararlanmalarına yardımcı olabilir.

Peygamberimizin hayatı ile gençlik dönemi arasında ilişki kurulabilecek bir diğer husus da, gençler için önem kazanan arkadaş ilişkileri ve bu ilişkilerde sadakat, bağlılık, içtenlik, birlikte hareket etme gibi hususlara verdikleri önemdir.⁽¹⁵⁾ Bu açıdan Peygamberimizin hicret esnasında Kudeyd denilen yerde oturan Mabed el-Huzai'nin ikram ettiği sütü, koyun sahibinden sonra arkadaşlarına ikram etmesi ve en son kendisinin içmesi,⁽¹⁶⁾ gençlerin arkadaş ilişkilerine verdikleri önemi kuşatan önemli bir örneği oluşturmaktadır.

Aynı şekilde şu örnek de, gençlerin karşılıklı ilişkilerinde sözünde durma, birbirine karşı dürüst davranmaya verdikleri önemi pekiştirebilecek niteliktedir. Ashabtan Abdullah b. Ebil Hamza şöyle bir olay anlatır: "Peygamberlik gelmeden önce Hz. Muhammed'le bir alışverişte bulunmuştuk ve ona biraz borçlu kalmıştım. Bir yerde buluşup borcumu getireceğimi söylemiştim. Aradan üç gün geçmiş ve ben aramızda karar-

(13)Yörüköglü, a.g.e., s. 9; Neda Armaner, Din Psikolojisine Giriş, Ank. 1980, s. 101.

(14)Algül, a.g.e., s. 179-182.

(15)Yörüköglü, a.g.e., s. 62-63.

(16)Algül, a.g.e., s. 292.

laştırdığımız hususu hatırlayarak oraya gettiğimde Peygamberin beni orada beklediğini gördüm" der.⁽¹⁷⁾

Peygamberimizi gençlere anlatırken onların sahip oldukları özellikler içerisinde yer alan idealistçe davranma da⁽¹⁸⁾ dikkate alınması gereken yönlerindedir. Bu açıdan Peygamberimizin İslam'ı tebliğde gösterdiği hassasiyet vurgulanabilir ve özellikle Mekke'nin ileri gelenlerinin amcası Ebu Talib'e gelerek, İslam'ı tebliğden vazgeçmesi için yaptıkları teklif karşısında: "Bir elime güneşi diğerine de ayı koysalar beni bu davadan vazgeçiremezler" şeklindeki tutumu örnek gösterilebilir.⁽¹⁹⁾

Aynı şekilde gençlik döneminde bariz bir şekilde ortaya çıkan hakikati araştırma arzusu⁽²⁰⁾ ile ilgili olarak Peygamberimizin hayatında da örnekler bulunduğu anlatılarak, gencin bu yönünü geliştirebilmesine katkıda bulunulabilir. Meselâ, Peygamberimizin peygamber olmadan önce Hira mağarasına çekilerek toplumda olup biteni tefekkür etmesi, hakikati araması,⁽²¹⁾ bu konuda verilebilecek güzel örneklerdendir.

Buraya kadar ele aldığımız hususlar, Peygamberimizin gençlere, sahip oldukları özellikler de dikkate alınarak kimliklerini oluştururken, yararlanabilecekleri bir model olarak sunulabileceği ve bu çerçevede gençlere Peygamberimizin anlatılması gerektiği şeklinde özetlenebilir. Bununla birlikte gençler Peygamberimiz, özdeşim örneği olarak sunulurken bunu sunacak olan yetişkinlerin de dikkat etmesi gereken birkaç hususu vurgulamak, gençlerin Peygamberimizi daha iyi ve doğru bir şekilde tanımaları açısından önemlidir.

Yetişkinlerin Peygamberimizi gençlere sunarken, özen göstermeleri gereken bir husus, Peygamberimizin hem peygamber hem de beşer olarak iki yönünün olduğu ve bu iki yönünün birlikte değerlendirilmesi gerektiğinin vurgulanmasıdır. Böylece genç, Peygamberimizin kişiliğini daha net bir şekilde kavrayabileceği gibi onu kendine nasıl model alabileceğini de daha rahat anlayabilecektir. Nitekim Peygamberimiz de kendisinin hem peygamber hem de beşer olduğunu ve bu çerçevede değerlendirilmesi gerektiğini Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde yer alan şu hadisiyle vurgulamıştır: "*Hristiyanların Meryem oğlu İsa'yı aşırı övdükleri gibi beni övmeyin. Şunu biliniz ki, ben Allah'ın kuluym. O halde bana*

(17)Algül, a.g.e., C. 2, s. 109.

(18)Özgü, a.g.e., s. 167-171; Yörükoğlu, a.g.e., s. 9.

(19)Algül, a.g.e., s. 231.

(20)Yörükoğlu, a.g.e., s. 31.

(21)Algül, a.g.e., s. 187-188.

Allah'ın kulu ve resulü deyin" buyurmuştur.⁽²²⁾

Yetişkinlerin, gençlere model olarak Peygamberimizi sunarken dikkat etmeleri gereken bir diğer hususta, Peygamberimizle ilgili anlattıkları hususlara kendilerinin de dikkat etmeleri ve bu konularda gençlere örnek olmalarıdır. Çünkü genç, Peygamberimizi yetişkinler vasıtasıyla tanıyacağı için öncelikle yetişkinlerin hayatında Peygamberimizin taşıdığı anlam ve öneme dikkat edecektir. Eğer yetişkinler bu konuda gençlere örnek olamıyorlarsa, Peygamberimiz onlara ne kadar güzel bir üslupla anlatılırsa anlatılsın pek fazla değer ifade etmeyecektir. Bu sebeple yetişkinlerin bu noktaya dikkat etmeleri önemli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim Peygamberimiz de örnek olmanın önemine bizzat kendisi de dikkat etmiştir.

Veda Hutbesi'ndeki şu sözleri bu açıdan güzel bir örnektir: *"İyi biliniz ki, faiz haram kılınmıştır. Cahiliyyet devrinin faizleri kaldırılmıştır. Borçlular alacaklara ancak aldıkları parayı vereceklerdir. İlk kaldırdığım faiz amcam Abbas'ın faizidir..."*⁽²³⁾

Aynı şekilde Mahzun kabilesinden hırsızlık yapan bir kadını cezalandırmaması için Üsame'yi aracı yapanlara verdiği cevap da, konunun önemini ortaya koymasından anlamlıdır: *"Allah'a yemin ederim ki, Muhammed'in kızı Fatıma bile çalmış olsaydı mutlaka elini keserdim."*⁽²⁴⁾

Sonuç olarak diyebiliriz ki, gençlere Peygamberimiz anlatılırken onların sahip oldukları özellikler çerçevesinde ve Peygamberimizin hem peygamber hem de beşerî yönü birlikte, bütün halinde anlatılmalı ve bunları gençlere anlatan yetişkinler de anlattıkları hususlarda örnek olmaya dikkat etmelidir ki, gençler kişiliklerini oluştururlarken Peygamberimizi model almada zorlanmasınlar.

(22)Ahmed b. Hanbel, Müsned, C. 1, s. 24.

(23)Algül, a.g.e., C. 2, s. 61.

(24)Buhari, Enbiya Bahsi, 54.